

מאחורי הקלעים:

המאבק של הרבי על 'הגניזה' החרסונית'

'הגניזה החרסונית' שנמצאה בשנת תרע"ח, מכילה אוסף מכתבים וחלק מחפצי הבעל שם טוב ותלמידיו, והיא התגלתה בזמן אדמו"ר הרש"ב ■ אמינות ומקור הכתבים עוררו במשך השנים פולמוס רב בעולם היהודי, בעוד אדמו"ר הרש"ב, אדמו"ר הריי"צ, והרבי מה"מ שעיינו בו, העידו על אמינותם ■ סדרת המכתבים במדורנו - בפרסום ראשון! - חושפת את מעורבותו האישית של הרבי בפולמוס סביב ה"גניזה החרסונית" ■ הרבי מבקר בחריפות את המטילים ספק באמינות האוסף, מאשים אותם בזלזול בגדולי ישראל, ומצביע על מגמה מדאיגה של ביקורת על מקורות יהודיים מסורתיים

ב"ה אמת נחמ תורת פולחנה
למנו ה"ר יואל קאניו
ב"ה אמת אבן 1841
ב"ה אמת ה"ר יואל קאניו
המורה נבוכים
ב"ה אמת ה"ר יואל קאניו
המורה נבוכים
ב"ה אמת ה"ר יואל קאניו
המורה נבוכים
ב"ה אמת ה"ר יואל קאניו
המורה נבוכים
ב"ה אמת ה"ר יואל קאניו
המורה נבוכים
ב"ה אמת ה"ר יואל קאניו
המורה נבוכים

קיץ תרע"ח, בעיצומה של המהפכה הרוסית, החלה להתפשט שמועה מסעירה באודסה. הארכיון הסודי של הבולשת בחרסון, כך נטען, נפרץ או נשדד, וממנו הגיחו לאור עולם אוצרות היסטוריים מרעישים: כתבי יד עתיקים, חלקם על קלף וחלקם על נייר, וספרים נדירים שהיו שייכים לגדולי החסידות.

תוך ימים ספורים, החלו להופיע באודסה מכתבים הנושאים חתימות של אישים מפורסמים כמו הבעל שם טוב והמגיד ממזריטש. הללו נמכרו במחירי עתק לאספנים נלהבים. המוכרים, שסירבו בתוקף לחשוף את מקור המסמכים, עוררו חשד בקרב חלק מהקונים. אולם, העובדה שכל פריט נשא חותמת רשמית וציון שנמצא בחיפוש בבית הצדיק מרוז'ין, הפיגה את החששות והציתה את הדמיון.

הגניזה כללה מסמכים המתפרשים על פני ארבעה דורות של מנהיגי החסידות: 1. דורו של ר' אדם בעל שם והבעש"ט (משנת תצ"ד עד תק"כ). 2. דורו של המגיד ממזריטש (משנת תק"כ עד תקל"ג). 3. דורם של תלמידי המגיד, כולל אדמו"ר הזקן (משנת תקל"ג עד תקע"ג). 4. דורות מאוחרים יותר של אדמו"רי חב"ד.

תוכן הגניזה היה מגוון ביותר, וכלל: כתבי יד בענייני קבלה, ביאורי מקראות ומאמרי חז"ל, סיפורים, מכתבים מגדולי החסידות, צוואות, פדיונות נפש, קבלות כספים, החלטות מאסיפות שונות ואף חפצים כמו חותמו של הבעש"ט וכלי כסף ששימשו אותו.

כך החלה פרשייה מרתקת שתעסיק חוקרים, חסידים ואספנים במשך עשרות שנים: האם הגניזה החרסונית היא באמת אוצר היסטורי יקר ערך, או שמא מדובר בזיוף מתוחכם? התשובה, כפי שנראה, מורכבת יותר משחשבונו...

בין הקונים הנלהבים בלט החסיד העשיר ר' שמואל גורארי, שרכש חלק ניכר מהאוסף במחיר גבוה. בצעד יוצא דופן, הוא שלח את האוסף כמתנה לאדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש, שהתגורר אז ברוסטוב-דון.

רק בחודש מרחשוון תרע"ט החל האדמו"ר הרש"ב לבחון את המסמכים המסתוריים. במשך חודשים ארוכים, הקדיש מדי יום שעות ארוכות לעיון מעמיק בכתבים, לעתים תוך לימוד משותף עם בנו, האדמו"ר הרי"צ. הוא התפעל מעומק התוכן ומהסיפורים המרתקים שנחשפו בפניו.

לבסוף, בחורף תר"פ, לאחר בחינה מדוקדקת של כל הכתבים, הגיע האדמו"ר הרש"ב למסקנה מפתיעה: למרות שהמסמכים אינם המקור, אלא העתקות, תוכנם אותנטי ובעל ערך רב. הוא קבע כי אם ישנן סתירות, הן זניחות לעומת עומק התוכן ונובעות משגיאות העתקה.

חלק מהמכתבים פורסמו בקובץ "התמים" בשנות התר"צ, ומאז הם היוו נושא למחקר ודיון בקרב חוקרי החסידות וההיסטוריה היהודית.

כאמור, הגניזה החרסונית עוררה עניין רב בקרב חסידים וחוקרים כאחד. היא סיפקה מידע חדש ומרתק על ראשית ימי החסידות, ובמיוחד על הבעש"ט ותלמידיו.

היו שפקפקו באמינות הכתבים, בין היתר בגלל סוג הנייר שעליו נכתבו חלק מהמכתבים. אברהם שברדון, חוקר וביבליוגרף, שלח דגימות מהנייר לבדיקה במעבדה בווינה, והתוצאות הראו שהנייר יוצר בתקופה מאוחרת יותר.

למרות זאת, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח קבעו שתוכן הכתבים אמיתי, גם אם הם אינם כתבי היד המקוריים. הם שיערו שייתכן שהכתבים הועתקו בתקופה מאוחרת יותר, אולי כדי להחליף את המקוריים שנתפסו בעת מאסרו של האדמו"ר מרוז'ין.

הרבי מלך המשיח התייחס לסוגיית האותנטיות של הגניזה בצורה מעמיקה ומפורטת. במכתביו, הוא הציע הסבר אפשרי לאופן בו הגיעו הכתבים לידי הבולשת הרוסית:

"ברור שלא ה'י' יכול להשיגם בהשתדלות גלוי' אצל הממשלה כיון שברח ממאסרו - ולא נשאר אלא הדרך דאופנים חשאים. אם עלתה ביד המשתדלים בזה לשחד באיזה אופן את הפקידים השייכים לזה - מה היו עושים הפקידים כדי לפשר את הדבר ולמעט, עכ"פ את האפשרויות אשר חוקרי הממשלה יגלו החזרת הכתבים לבעליהם? היותר פשוט - להניח במקומם מכתבים אשר עכ"פ בחיצוניותם במראהם, מספרם וכו' יתאימו לגוכת"ק שנקלחו".

הרבי גם התייחס לטענות ספציפיות נגד אמינות הכתבים:

1. בנוגע לסגנון הכתיבה, הוא הסביר: "אחזים מהמכתבים נדפסו עשיריות שנים קודם גילוי גניזה זו ונמצאים ג"כ במכתבי הגניזה, וא"כ מובן שאדרבה, אלו האומרים שכל הגניזה מזויפת, הרי א"א שיהי' הסגנון שוה בין המכתבים שנדפסו ואמיתתם בלי ספק ואותם שזויפו גם התוכן וגם הלשון לפי-דעת הטוענים".

2. לגבי השגיאות שנמצאו בכתבים, הרבי מלך המשיח טען שדווקא הן מחזקות את אמיתותם: "אם רק נכונה ההשערה שנתקו המכתבים מגוף כתבי-היד בשביל פקידי הממשלה הצארית, ובמילא נעשה הדבר בחפזון ולא דווקא ע"י מעתיקים מומחים... הרי אין פלא על רובא דרובא של השגיאות שנפלו".

3. בנוגע לטענה שיש מעט מדי דברי תורה בכתבים, הרבי מלך המשיח הסביר: "כיון שמרובים צרכי עמך וכו', הרי רבו יותר ממרחק השואלים בענינים גשמיים או מבקשים ברכה וכו', מאשר השואלים בד"ת בנגלה ובתורת החסידות, אשר רובם ככולם היו שואלים אותם בע"פ, כשהיו נוסעים להאדמו"רים לרגלים ולמועדים ונכנסים אז ליחידות".

בכל האמור לעיל ראה בארוכה באגרות קודש אדמו"ר הזקן (מהדורת ה'תשע"ב) ע' תלה ואילך.

לפנינו - בפירסום ראשון - אגרות קודש נוספות המאירות פרטים נוספים בפרשה עלומה זו:

נקודה אחרונה שזהו העיקר שהביאני לכתוב מכתב זה הוא סיום מכתבו אשר כותב שממשיך הנני אותו לכופר רחמנא ליצ'לן וכו' וכו'. הנני מוחה בזה בכל תוקף ופלא שנצחנות יכולה לגרום לכתובה כזו. כי משתדל הנני לעשות מכופרים יראי שמים ולא ח"ו כו' וכו'

מצאתי לחובה להביע מחאתי בכל תוקף

ב"ה, כ' ניסן, תשי"ד

ברוקלין

האברך הור"ח אי"א נר"נ כו' מו"ה דוד צבי שיל' [הילמן, תל אביב]

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו מי"ב ניסן, ואף שכנראה ממכתבו וכמו שרומז גם בתחלת מכתבו הנה נכנס הענין בגדר דנצחנות, בכ"א [= בכל אופן] מפני איזה נקודות בא אני במענה עליו ומבלי לחכות על התור, והוא:

המכתב שכתבתי ואשר נשלח לו העתקה בהוספות לא היתה בו כוונתי לענות על כל מה שכתב אודות מכתבי הגניזה, אלא רק להראות שמסקנתו שם אינה מתאימה כלל וכלל ובמילא לא הי' מענייני לענות על כל נמוקיו ובפרט שאין הפנאי, לע"ע [= לעת עתה], בידי לזה, ובכלל:

מה שהביאני לכתוב בכלל בזה לאחר שתיקתי זמן ארוך בנדון זהו הוא מפני שע"פ [= שעל פי] הנהגתו וסגנון דבריו בספרו חשדתי שישינה תקוה קלה ביותר לשנות את דעתו, והנהגתו כוונתי בזה שתחת לשלוח הספר לאחר שנדפס הרי מי שמחפש את האמת לאמיתו מתנהג ע"ד [= על דרך] האמור ברז"ל - סנה' ז' - שרב אשי הי' מקבץ לכולהו טבחי דמקומו כדי להתייעץ עמהם, ובהנוגע לרבנו הזקן ומכתבי הגניזה וכו' צריך הי' להיות אצלו קס"ד עכ"פ [= קא סלקא דעתך על כל פנים] בגדר ספק ספיקא שאולי כאן יש עוד ידיעות או ענינים שישנו כמה מהדברים בספרו הנ"ל ואפילו בנוגע למכתבי הגניזה, או עכ"פ יוסיפו בזה ושאלתו היתה יכולה להיות גם באופן שהמענה לא יחייב אותו לעשות דוקא בהתאם אל' - (וזהו נוסף להעדר הנימוס, להעתיק חלק חשוב ועיקרי מספר וקובץ מבלי לשאול את העורך (הרב זלמנוב שי') והמו"ל [= והמוציא לאור] (תו"ת [= תומכי תמימים]), או עכ"פ להודיעם עד"ז [=

על דבר זה], אף שלא אסרו הדבר ע"י [= על ידי] קופיריטי).

וכיון שכבר נגמרה הדפסת הספר וכו' נוסף ע"ז [= על זה] שבמדה רבה כבר יצא הדבר מרשותו, איז מיט מוסר שלאגט מען זיך ניט אן, אבל לאחר שהגיע לידי קטע עתון בו כותב מר הרכבי שמעתה אין כל ספק בנוגע לזיוף המכתבים, כן קבלתי עוד ידיעות שהוא אומר בתל אביב שכתב אלי באריכות ולא קבל מענה ואלו שסיפרו לי פירשו את השתיקה שכהודאה דמיא, והי' אצלי השערה שעדיין בדעתו להמשיך בכל הענין, מצאתי לחובה להביע מחאתי בכל תוקף ומכמה נקודות מבט, וע"פ מרז"ל [= ועל פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה] שאף שאין בידם למחות הרי מתי נפטרים ממחאה כשברור הדבר ביד המוחה שמחאתו לא תועיל (שבת נה, א) ולכן כתבתי מכתב הנ"ל [= הנזכר לעיל].

ובהזדמנות זו הנני עוה"פ [= עוד הפעם] לכפול את הדברים אשר מספיק ההיזק שכבר עשה בזה וטוב שימשיך את ידו מהענין, ולא מפני שלדעתי רבותינו אינם עשירים ובמילא צריך להגן על כבודם ע"י [= על ידי] ענינים אינם אמיתים ח"ו [= חס ושלום] אלא מפני שתוכן המכתב אמיתי הוא. וכמו ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מה ששמע מכ"ק אביו אדמו"ר

מוהרש"ב - (איני יודע מי הוא שידע ברור יותר חו"ד [= חוות דעת] מבנו יחידו). - וכמש"כ [= וכמו שכתב] כ"ק מו"ח אדמו"ר בפירושו במכתבו (אף שהוא השמיט קטע זה בספרו!), ולא הי' לחקור עד"ז בבני ברק.

ובנוגע לאיזה נקודות במכתבו. הנה פשיטא שלא אמרתי שאיש לא ראה ואיני יודע מי שמכר את מכתבי הגניזה להרה"ח כו' הר"ש ז"ל גורארי' שכנראה אותו הכיר הרב גרוסמן שיל'. אלא שאמרתי שאיש לא ראה בר נש שיוכל למצוץ מן האצבע תוכן השלש מאות ויותר מכתבים שבהם מדובר - גם על יחס שבין רבנו הזקן ותלמידיו וב"ב [= ובני ביתם] ורבותיו וחבריו שידוע במסורת משפחה, ולא ישתמש בכשרונות מופלאים כאלו לא קודם לזה ולא לאחר זה ובפרט שבמקום ההוא היתה דרישה גדולה בתקופה ההיא בהנוגע לסיפורי חסידים וכו'.

רובם ככולם של השלש מאות מכתבים היו כתובים על קלף ולא על נייר.

יבקש איש מן השוק להעתיק בהחפזה את מכ"תבי] הבעש"ט והרה"צ הרמ"מ מהוראדאק מהפקסימיליא שנדפס בהתמים (ח"א לח, ב), ויתבוננו בהשגיאות שימצא ובה יתורץ חלק חשוב מקושיותיו.

בהנוגע לטעות הזעזער, הנה עברו על ידי כאן עשיריות ספרים שהו"ל [= שהוצאו לאור] בהוצאת קה"ת והיו בהם שגיאות יותר מבהילות מאשר השגיאות שמונה בהנוגע למכתבי הגניזה.

כמובן סידר הזעזער לא מהמכ' בעצמם, אלא מהעתקתם, ע"י א' [חד] שהכרתי אישית, אברך יר"ש [= ירא שמים], אבל אינו דיין כלל.

ההנחה שלו "שחלק יעיד על הכלל", אינה צודקת במסקנתה, ואדרבה: אם ימצא תוכן איזה מכתבים שאינו יודע אלא במסורת משפחת הרב וכיו"ב [= וכיוצא בזה], הרי אאפ"ל [= אי אפשר לומר] שמי שהוא "המציא" זה כסומא בארובה, ובמילא מוכרח לומר שהועתק מגכת"י [= מגוף כתב יד] היודע המסורה ז. א. שהיו תח"י [= תחת יד] המעתיק גכת"י.

ונקודה אחרונה שזהו העיקר שהביאני לכתוב מכתב זה הוא סיום מכתבו אשר כותב שממשיל הנני אותו לכופר ר"ל [= רחמנא ליצלן] וכו' וכו'. הנני מוחה בזה בכל תוקף ופלא שנצחנות יכולה לגרום לכתובה כזו. כי משתדל הנני לעשות מכופרים יראי שמים ולא ח"ו כו' וכו'. וכנ"ל איני מקוה שגם מכתבי זה יעבירו על דעתו, ולא באתי אלא למחות בעיקר על הסיום והלואי שמה יווכח עכ"פ במשך השנים שטעה גם בשאר הפרטים בהנ"ל והשי"ת יצליחו שיהי' זה בהקדם.

בברכת החג

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום

קראתי עוה"פ את מכתבו, וראיתי שהוא מבאר פל' [רוש] מוזר במה שאיני עונה על איזה חלק מטענותיו, ולכן הוספתי עוד איזה פרטים.

אחרי בקשת שליחתו והעריכי את כשרונותיו והודעתו "שמוכן לעמוד לבחינה ולהצליח... לחבר מכתבים כאלו" - הנה, כנראה, שאין לו כל מושג כלל וכלל בידיעותיהם בקבלה וחסידות של כ"ק מו"ח אדמו"ר ואביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, אם מובטח

**בנו יחידו של כ"ק
אדמו"ר מהורש"ב
מעתיק דעת אביו בנוסה
שאינ מניח מקום לספק
שהוא היפך הגמור
מדעתו הוא, והוא מדפיס
בספרו חלק המכתב
שממנו רוצה להביא רא'י
למסקנתו, ומשמיט כל
החלק הסותר לדבריו!
היאומן כי יסופר!**

ובודאי כנהוג בישראל לא פסק הדין - ולרבים ובפרסום - מבלי התבוננות המתאימה בטענות אלו שאומרים בפשיטות שתוכן המכתבים אמתי הוא, והם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב וכ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וכמו שנדפסה החלטתם ברורה ב"התמים" חוברת ראשונה, והפליגו בשבח הגניזה וכו' וכו'.

ואסיר תודה אהל' לכת"ר אם יודיעני פרטי הבקורת שלו אשר נשען עליהם לדחות בהחלט מסקנת שני האנשים אשר **רק הם** ראו כל כתבי הגניזה, הן אותם שנדפסו בהתמים והחלק החשוב שלא נתנו לפרסם, והל' להם על מה שיסמוכו ובפרט אשר רוב שנותיהם עסקו בתורת החסידות ותורת הקבלה וקבלו ענינים במסורת רבי מפי רבי וכו'.

ולקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבע"ל [= הבא עלינו לטובה], הנני בזה להביע ברכתי, בנוסח כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות. בכבוד ובברכה

תמיהני על דורנו זה שבכלל זה מדפיסים היפך דעתם מבלי לחקור כלל אודותיה

ב"ה, א' תמוז, תשי"ד
ברוקלין
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ו סיון, וכבקשתו אזכיר את אמו תחיל' על הציון הק' [דוש] של כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, לרפ"ק [= לרפואה קרובה].

מוכרחני להגיד האמת שנפלאתי על תוכן ראשית מכתבו זה עוד יותר מאשר להידיעה אודות מאמרו בהמודיע שכתבתי עד"ז [= על דבר זה] במכתבי העבר, וההוספה בהפליאה שלי כיון שכלשונו בהתחלת מכתבו "לא אֶדון אני בענינים אלה ולא בעל מקצוע" וכהסיוס במכתבו "בעצם הענין היא שאלה של מומחים אשר אינני נמנה עליהם", הנה למרות כל זה בא במאמר בקורת, היינו פרסום **לרבים** ומקלס את חו"ד [= חוות דעתו] של כו' למרות שהנ"ל [= שהנזכר לעיל] בעצמו כתב **שגדולי** ישראל טעו בזה, היינו שמזה מוכרח שהיו גדולי ישראל שדעתם היתה הפכית מזו של הנ"ל - מבלי לחקור חו"ד גדולי ישראל אלו! ובפרט שגדולי ישראל אלו הם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ובנו כ"ק אדמו"ר מו"ח, **שרק הם** ראו את כל מכתבי הגניזה במילואם! וככל ידיעותיו של הנ"ל בחסידות וקבלה וכן ידיעותיו בכלל מהנעשה בחצרותיהם של האדמורי"ם והנהגתם, הנה פשוט וברור שאינם בערך כלל לידיעותיהם של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ובנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכיון שהם גילו דעתם **ברור** אשר "תוכן המכתבים והכתבים אמיתיים הם", ו"אם המצא איזה סתירת דברים קלי ערך הם לגבי הפלאת תוכנם ואינם אלא שגגת המעתיק", הנה תמיהני על דורנו זה שבכלל זה מדפיסים היפך דעתם מבלי לחקור **כלל** אודותיה! נוסף על התמל' הכללית על פרסום המסקנות ברבים מבלי **לשאול** עכ"פ [= על כל פנים] לטענות הצד שכנגד! ובפרט שאפילו מנקודת מבט של ה"מדע המודרני" כביכול, הרי אלו **שרק ת"י** [= תחת ידם] היו כל כתבי הגניזה וכל חייהם מסרו נפשם ועסקו בתורת החסידות וקבלה ומסורת אבות רביים - הרי יש לשמוע למסקנותיהם בשימת לב ביותר.

ואופייני הדבר, שבארצוה"ב [= שבארצות הברית] יצא לאור זה עתה ספר מרב חרדי וכתב בפשיטות אשר ספר מגיד מישרים של הבית יוסף "כתבו לץ" וכמובן יש לו המון ראיות שמדפיסים בספרו ובארץ ישראל הדפיס הנ"ל ספר שמבטל דעת גדולי

הוא בעצמו שידיעותיו הוא בקבלה וחסידות מספיקות, שיכתוב ענינים בזה שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב ובנו ילמדו אותם הרבה פעמים יאמרו שהם "עיונים עמוקים בקבלה", ויפליגו בשבחם - כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכ' (שכנראה מודה שאמתי הוא, כיון שמעתיק חלק ממנו בספרו) - או שאיש שיכור באודסא יעשה זה. משתדל הנני בכתבי כהנ"ל לשלול כל קו אישי, אבל בזה מוכרח הנני לומר, שאפילו אם רק ההשתדלות להסיר "בוקי סריקי שניתלו באשלי ברב"י הוא דקא מרתחא לי' - אין בזה להצדיק חוצפה כזו נגד גאוני הקבלה והחסידות. ותיחי לי' שבזה יחיד הוא, כי הרבי ממונקאטש (והרבי מגור, ע"פ מכתבו אף שעפ"ז [= שעל פי זה] אינה מובנת כלל שתיקתו בזה, והרי התמים נדפס בווארשא והמכ' עשו אז רושם גדול ביותר) לא אמר שאין כל תוכן במכתבים וכו', ככל החירופים שהוא מתבטא בהם.

מי שיש לו עכ"פ איזה ידיעה קלה ביחסי גור ואלכסנדר בעלז ומונקאטש וכו' - בשנים שלפני מלחמה השני' - והפעולות בזה - ידע שאין זה "מוקצה מן הדעת" מה שכתבתי במכתבי אליו (ולא להרכבל) ואין רצוני להאריך בענינים מכאיבים וגם לא לפרסמם.

אבל מה שהוא כן מוקצה מן הדעת:

בנו יחידו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב מעתיק דעת אביו בנוסח שאין מניח מקום לספק שהוא היפך הגמור מדעתו הוא, והוא מדפיס בספרו חלק המכתב שממנו רוצה להביא רא' למסקנתו, ומשמיט כל החלק הסותר לדבריו! היאומן כי יסופר! כ"ק מו"ח אדמו"ר בעת שהיו ע"י שולחן הכתיבה שלו כל מכ' הגניזה (מלבד בודדים שהגיעו להוסיאטין וכו') כותב שחלק מהם כתובים על קלף, אני ראיתי יותר ממאתים מכ' מהם כתובים על קלף - ואיש הנמצא בת"א [= בתל אביב] ומעולם לא ראה אלא איזה (והלוואי שיגיע מספרם לעשירות), מכ' הגניזה - מקשה ע"ז [= על זה] שראה בעיניו שהם כתובים על נייר פשוט.

כ"ק מו"ח אדמו"ר מעיד שבהגניזה ישנם: כינויים שונים משמותיו של הקב"ה, שירי המלאכים, צירופי שמות והשבעתן, פל' מאמרי הזהר, ביאורי מקראות ומרז"ל, עניני קבלה מעשית וכו' - וכנ"ל בשעת מעשה הגניזה על ידו. ובשנת תשי"ד בא א' וכותב: מהו ה"קובץ" הגדול... חסרי כל תוכן עיוני... מעשה ידי בר נש חברון וכו'.

תמה אני, לאחר זמן כשיקרא הכתוב על ידו - מה יאמר הוא בעצמו על כל זה.

ואני בהצעתי הנ"ל, שימשוך ידיו מכל עסק ביש זה, עד שיפעול בעצמו שיוכל להודות בפומבי על טעותו והטעות את הרבים, ולבקש מחילה מכ"ק מו"ח אדמו"ר ואביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב - נ"ע על כהנ"ל.

השתיקה שכהודאה דמיא: לשון חז"ל - יבמות פז, ב.
כסומא בארובה: לשון חז"ל - ב"ב יב, רע"ב.
בוקי סריקי כו': לשון חז"ל - שם ז, א.
הוא דקא מרתחא לי': לשון חז"ל - תענית ד, רע"א.

אסיר תודה אהיה לכת"ר אם יודיעני פרטי הביקורת אשר נשען עליהם

ב"ה, ערב חג השבועות, ה'תשי"ד
ברוקלין, נ"י.
שלום וברכה!

זה עתה נודעתי אשר כת"ר [= כבוד תורתו] כתב זה מזמן בקורת ארוכה ב"המודיע" ע"ד [= על דבר] ספר בענין הגניזה החרסונית. וכפי שכותבים לי הודיע מסקנתו בהחלט שכתבי הגניזה הנ"ל [הנזכרת לעיל] מזוייפים הם וכו' וכו'.

ישראל בהנוגע למכתבי הגניזה (וכת"ר =] וכבוד תורתו) כותב שהתרשם מזה... וקלטו וגם הודיע עד"ז ברבים ע"י [= על ידי] מאמר בעתון). איזה זמן לפני זה נדפס באה"ק [= בארץ הקודש] מאמר "מדעי", אף שאיני יודע מהות מחברו, שבעל התולדות יקרב יוסף זייף מאמר ספרי כדי לחזק שיטת החסידות. שורת "בעלי מדע" מבלים עתה רוב זמנם להוכיח אשר הבעש"ט ותלמידיו **יסדו** שיטתם על או היו גם מהנוהרים אחריו, הש"צ [= השבתי צבי], ומובן אשר לכל זה מביאים ראיות מדעיות וכו'. ומי יודע מה יולד יום. ועפ"מ ש"רז"ל [= ועל פי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] במס' [כת] מכות - עכשיו שנתקיימו כו' - הנה כמו שנתקיימה נבואת רז"ל סוף מסכת סוטה במשנה בהסדר דעקבתא דמשית, הנה יה"ר [= יהי רצון] שבימינו תקימים גם הנוסחא דסיום המשנה-ברייתא שם במאמר ר' פנחס בן יאיר. בברכה

לא שערתי שהנצחנות תגיע עד כדי לרמות ולגנוב דעת הקוראים

ב"ה, י"א ניסן, תשט"ו
ברוקלין
הו"ח אי"א כו' מר צבי שי' הרכבי
שלום וברכה!
... בהזדמנות זו מאשר הנני קבלת "הספר"
דאדר תשט"ו, ות"ח [= ותשואות חן] על
שימת לבו בשילוחו אלי,

וביחד עם זה אביע תמהוני וגם צערי, והוא:
בענין הפולמוס דהגניזה החערסאנית, הנה מבלי להכנס
בהמדעיות שבדבר, הנה יש כאן עוד נקודה, והוא יחס של כבוד
למנוחי נפש בכלל, ולגדולי ישראל אשר בעולם האמת בפרט.
ויחס זה מביא את האיש הישר הולך (ואפילו מבין אור"ה [= אומות
העולם]) שלא לאמר דברים שהם עוד יותר מזביון.
מובן שבכגון דא - מופרכים דברים אלו גם ע"פ [= על פי]
שכל הבריא ומדע האמיתי, ואפילו מנקודת שכל משוחד ממת
הנצחנות, אבל זהו ענינו הפרטי של בעל הדברים, ועז"נ [= ועל
זה נאמר] מכבדי אכבד וגו'. ולא עד"ז [= על דבר זה] הנני דן. כי
אם אשר - ע"פ הוראת תורתנו, כל אלו שכבוד גדולי ישראל אלו
יקר בעיניהם, ועאכו"כ [= ועל אחת כמה וכמה] כל הנמנים על
תלמידיהם, ועאכו"כ חסיד שלהם, עליו להפסיק מגע עם בעל
דברים אלו - וכמבואר בשו"ע יו"ד [= בשולחן ערוך יורה דעה]
בהלכות כו'. ולכן כשקבלתי מכתב מבעל הפולמוס שמבאר את
ענין הגניזה, אשר - בהלשון שמעתיק במכ' [תבן] - חברה מאן
גדול ולמדן קטן ובלאפער גדול מצץ מאצבעו עניני קבלה שגדולי
ישראל אלו, המומחים בתורת הקבלה ועסקו בה עשיריות בשנים,
טעו והעידו עליהם שהם ענינים עמוקים בקבלה **ולמדו אותם**
משך כמה שעות במשך כמה ימים, או (כמו ש"תיקן" במכתב
הנדפס) שהעתיק אותם מספרי קבלה (שהיו ידועים לחברה מאן
ולא נודע אודותם לגדולי ישראל הנ"ל [= הנזכרים לעיל] - הרי

**ע"פ הוראת תורתנו, כל
אלו שכבוד גדולי ישראל
אלו יקר בעיניהם, ועל
אחת כמה וכמה כל
הנמנים על תלמידיהם,
ועאכו"כ חסיד שלהם,
עליו להפסיק מגע
עם בעל דברים אלו -
וכמבואר בשולחן ערוך
יורה דעה בהלכות כו'.
ולכן כשקבלתי מכתב
מבעל הפולמוס
... הרי הפסקתי עמו
הקישור מכתבים, וכנ"ל
(נוסף על השערתי
- שלא תהי' בזה כל
תועלת וכו'). ולא
שיערתי שידפיסו מכתבי
זה ביחד עם מכתבו -
שזהו גם כן מגע וקישור**

הפסקתי עמו הקישור מכתבים, וכנ"ל (נוסף
על השערתי - שלא תהי' בזה כל תועלת
וכו'). ולא שיערתי שידפיסו מכתבי זה
ביחד עם מכתבו - שזהו ג"כ [= גם כן] מגע
וקישור.

כנ"ל איני נוגע כאן במדעיות ה"ראיות"
שבמכתב בעל הפולמוס ואופן "חקירתו",
כי אין כאן המקום, ואין זה נוגע להדפסה
ביחד עמו בחוברת, כיון שאחריות מדעיות
החומר הנדפס בחוברת היא על העורך. ומה
שנצטערתי - הוא על העמידה בד' אמות
וכו'. ושקלתי למטרופסלי' בהאי עלמא, על
שמתחלה נכנסתי לפולמוס לאחרי שערתי
מראש שנצחנות תהי' כאן, ובפרט שצריכה
היא למלאות גם מקום הידיעות בתורת
החסידות והקבלה ואורח חיי הנשיאים
ומנהגייהם שחסרים הם לגמרי ובהחלט.

אמת שלא שערתי שהנצחנות תגיע
עד כדי לרמות ולגנוב דעת הקוראים (ע"פ
ציווי רז"ל [= רבותינו זכרונם לברכה] לדון
כל אדם לכף זכות - יה"ר [= יהי רצון]
שהי' זה שלא במתכוון). ולדוגמא (א)
הקורא העתק מכ' [תב] כ"ק מו"ח אדמו"ר
כמו שהדפיסו בעל הפולמוס (אגרות בעל
התניא ע' רמ-רמא) יחל[ו]ט שדעת כ"ק
מו"ח אדמו"ר שהגניזה מזויפת (או שעכ"פ
[= שעל כל פנים] נוטה לזה). ובדאי לא
יעלה על דעתו, שמה שכותב בעל האגרות
שמעתיק המכ' בהשמטות - היינו שהשמיט
מסקנת מכ' זה שהיא ג"כ **מרכז** כל חקירותו
של בעל האיגרות והיא - שתוכן הגניזה
אמתי בלי ספק! (ב) כותב שם שב"התמים"

נדפסו המכ' - בהעתקה מדויקת ואחראית (וזה נוגע לתוקף
הראיות שלו, כמובן). מובן שאין כל יסוד להטיל ספק בהודעה
מוחלטת כזו, שבדאי באה לאחרי חקו"ד [= חקירה ודרישה]
עד"ז. אלא - שישנם כאן כמה אנשים שהיו בשעת מעשה וכולם
יודעים שההעתקה **לא** היתה מדויקת **ולא** נעשית ע"י [= על ידי]
מומחה! (ג) הקורא מכ' בעל הפולמוס ב"הספר" - רושם **בורר**
אצלו, אשר הרבי ממונקאטש הרבי מגור ועוד חלקו על מסקנת
כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשם אביו אדמו"ר) - ולמרות כל הראיות
שלהם. ועוברים בשתיקה על פרט "קטן": חו"ד [= חוות דעת]
הנ"ל קדמה **כמה שנים** לפרסום מסקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר הנ"ל
וראיותיו. - ועוד כהנה וכהנה "השמטות" (כלאחר יד?).

מה היתה תגובתו של הרבי ממונקאטש וכו' בנוגע לכתבים
שכ"ק מו"ח אדמו"ר ה'י' כותב לו שלמדם כמה שעות בכ"י [= בכל
יום] במשך כמה ימים - "משער" אני שלא זו של בעל הפולמוס.
ואפילו אם היו באים אליו שני חברה מאן'ים. ומעידים שהם
בעצמם כתבום (והיש עדות מדעית יותר מזו של חברה-מאן?)
וגם עדות זו להוכחה מוחלטת תחשב בדורנו זה! וסומכים עלי'
ומדפיסים אותה במכ"ע [= במכתב עת] מדעי בתור **תיובתא** על
חו"ד ומסקנת **מומחים** בקבלה! (ד)

ועז"נ: שמואל-א, ב, ל.
בשו"ע... בהלכות: סרמ"ג.
ושקלתי למטרופסלי': ע"פ לשון הש"ס - יבמות קה, ב.
ציווי רז"ל: אבות פ"א מ"ו.